

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เหตุการณ์ความสงบในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา เป็นปัญหาที่กล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางในประเทศไทย จนถึงระดับนานาชาติ ปัญหาความไม่สงบนำมาซึ่งความสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน เกิดผลกระทบด้านต่างๆมากมายหลายด้าน และยังนำมาซึ่งคำถามต่างๆ หลายแง่หลายมุม

ในปี พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยได้รับทุนพัฒนาโครงการวิจัย จากกองทุนวิจัยวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นทุนสนับสนุนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น และศึกษาความเป็นไปได้ในการวิจัย ซึ่งพบว่า พื้นที่ตำบลลำพะยา หมู่ 4 สามารถทำการวิจัยทางมานุษยวิทยาได้ นอกจากนี้ยังได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นของตำบลลำพะยา เช่น ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลทางประชากร ข้อมูลทางวัฒนธรรม และข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตหลังเหตุการณ์ความไม่สงบ ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยในฉบับนี้

ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมชนบท ทั้งในสภาพแวดล้อมและการดำรงชีวิต แม้ว่าจะอยู่ในเขตอำเภอเมือง แต่ก็ห่างจากถนนหลักประมาณ 3 กิโลเมตร

สำหรับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ชนส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ชาวไทยพุทธในดินแดนแถบนี้เท่ากับว่าเป็นชนส่วนน้อย จึงเป็นอีกแง่มุมที่มีความน่าสนใจและน่าศึกษาว่าชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเช่นใดหลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบด้านต่างๆตั้งแต่ระดับบุคคล จนถึงระดับสังคมเรื่องนี้คงไม่มีใครปฏิเสธ แต่ความสำคัญอยู่ที่ว่ามีผลกระทบด้านใดและอยู่บนเงื่อนไขอย่างไรบ้าง และชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา มีการปรับตัวและแก้ปัญหาอย่างไร ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้พยายามอธิบายในประเด็นดังกล่าวว่าวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา มีความแตกต่างอย่างไรระหว่างก่อนปี พ.ศ. 2547 กับ ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553 - 2554) โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเฉพาะที่มีสาเหตุมาจากความไม่สงบเท่านั้น

งานวิจัยฉบับนี้พยายามตอบคำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปหลังเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยจะไม่กล่าวถึงสาเหตุของความไม่สงบ และไม่แนะนำแนวทางการแก้ไข เพราะการศึกษาส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบมักจะศึกษาในด้านนี้อยู่แล้ว แต่การศึกษการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพุทธที่อาศัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยของภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในทั้งระบบของวิถีชีวิต และศึกษาด้วยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นเวลายาวนาน มีผู้ศึกษาไม่มาก จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจทั้งประเด็นปัญหาและวิธีการศึกษา ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเกิดรายงานการวิจัยฉบับนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาผลกระทบวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านต่างๆ ว่ามีผลกระทบด้านใดบ้างและอย่างไร หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
2. ทราบการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ทราบผลกระทบด้านวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในหมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในด้านต่างๆ ว่ามีผลกระทบด้านใดบ้างและอย่างไร หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างของวิถีชีวิตหรือระบบวัฒนธรรมต่างๆ โดยเอามาเปรียบเทียบกับก่อนและหลังเหตุการณ์ความไม่สงบ ในที่นี้หมายถึงความแตกต่างของวิถีชีวิตหรือระบบวัฒนธรรมเฉพาะที่มีสาเหตุมาจากการก่อเกิดของความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เปรียบเทียบระหว่างก่อนเหตุการณ์ความไม่สงบกับหลังเหตุการณ์ความไม่สงบ

วิถีชีวิต หมายถึง ระบบวัฒนธรรม สาเหตุที่ใช้คำว่าวิถีชีวิตเนื่องจากเป็นคำที่เข้าใจความหมายกันโดยทั่วไปมากกว่าคำว่าระบบวัฒนธรรม วิถีชีวิตหรือระบบวัฒนธรรมประกอบด้วย

1) ระบบครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันหรือไม่อยู่ร่วมกันก็ตาม แต่ผูกพันกันด้วยสายเลือด การสมรสกันหรือรับเข้ามาเป็นญาติ การเป็นครอบครัวโดยทั่วไปจะต้องมีการวางแผนครอบครัว ประกอบด้วย การเลือกที่อยู่อาศัยหลังแต่งงาน จำนวนบุตร การเว้นช่วงบุตรแต่ละคน และการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2) ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง การประกอบอาชีพ ได้แก่ เกษตรกร พนักงานของรัฐ เจ้าของกิจการ ลูกจ้างและรับจ้าง, ราคาผลผลิตทางการเกษตร และการกู้ยืม และหนี้สิน เฉพาะภายในตำบล

3) ระบบการเมืองการปกครอง หมายถึง การจัดระเบียบสังคมด้านที่เกี่ยวกับอำนาจการปกครอง ความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และกิจกรรมทางการเมือง ในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึงการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่หมู่ 4 เท่านั้น

4) ระบบการศึกษา หมายถึง การขัดเกลาทางสังคมลักษณะหนึ่ง ในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึงการศึกษาที่มีรูปแบบเป็นทางการ คือ สถาบันการศึกษาอย่างเป็นทางการในหมู่ 4

5) ระบบศาสนาและความเชื่อ หมายถึง การปฏิบัติศาสนกิจของสงฆ์ กิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ พิธีกรรมท้องถิ่น พิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพ พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน และพิธีกรรมและกิจกรรมของไทย

6) ระบบการแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง กิจกรรม วิธีการและการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุขภาพและการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ และสุขอนามัยชุมชน

7) ระบบการสื่อสารและการคมนาคม หมายถึง การติดต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคล การรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชน รวมถึงการเดินทางสัญจรไปมา และการรับส่งไปรษณีย์

8) ระบบศิลปะ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกในรูปแบบสุนทรีย์ เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม งานหัตถกรรมและงานฝีมือต่างๆ

9) ระบบการนันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ ความเพลิดเพลิน และการสร้างสรรค์

ชาวไทยพุทธ หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่อาศัยอยู่หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เหตุการณ์ความไม่สงบ หมายถึง ปัญหาด้านความมั่นคงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ฆ่าตัดคอคนกริถยางและตำรวจที่ตำบลลำพะยาวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2547

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เน้นเก็บข้อมูลที่หมู่ 4 เป็นหลัก และบางส่วนของตำบลปากล่อ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธหมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา หลังเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาวิถีชีวิตได้แก่ ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา ศาสนาและความเชื่อ การแพทย์และสาธารณสุข การสื่อสารและการคมนาคม ศิลปะ และระบบการนันทนาการ แต่จะไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความมั่นคง

โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเฉพาะที่มีสาเหตุมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบเท่านั้น ด้วยการเปรียบเทียบวิถีชีวิตก่อนและหลังเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ฆ่าตัดคอคนกริถยางและตำรวจที่ตำบลลำพะยาวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2547 เป็นเส้นแบ่งในการเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบวิถีชีวิตก่อนเหตุการณ์ความไม่สงบ คือ ปี พ.ศ. 2547 เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2554 และจะไม่กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ รวมทั้งไม่แนะนำวิธีการแก้ไข

ขอบเขตประชากรที่ศึกษา ประชากรหมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่เป็นชาวไทยพุทธจำนวน 544 คน (ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับครัวเรือน(จปฐ.), 2553)

ขอบเขตการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลบริบทของชุมชน และเจาะลึกกระบวนการวัฒนธรรม ได้แก่ ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา ศาสนาและความเชื่อ การแพทย์และสาธารณสุข การสื่อสารและการคมนาคม ศิลปะ และระบบนันทนาการ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระบบครอบครัว

1. การติดต่อสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้อง
2. การวางแผนครอบครัว ได้แก่ การเลือกที่อยู่อาศัยหลังแต่งงาน จำนวนบุตร และการเว้นช่วงบุตรแต่ละคน
3. การอบรมเลี้ยงดูบุตร

ระบบเศรษฐกิจ

1. อาชีพ
2. ราคาผลผลิตทางการเกษตร
3. การกู้ยืม และหนี้สิน ภายในตำบล

ระบบการเมืองการปกครอง

1. การปฏิบัติงานของกลุ่มเกี่ยวกับความมั่นคง
2. การประสานงานและมีความร่วมมือกับหน่วยงานด้านความมั่นคงของส่วนกลาง

ระบบการศึกษา

1. การเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษา และการพัฒนศึกษาของนักเรียน

ระบบศาสนาและความเชื่อ

1. พิธีกรรมต่างๆ จำแนกเป็น พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ พิธีกรรมท้องถิ่น พิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพ พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน และพิธีกรรมและกิจกรรมของไทย
2. การบิณฑบาตและรับกนิมนต์ของพระสงฆ์

ระบบการแพทย์และสาธารณสุข

1. การแพทย์แผนปัจจุบัน และสาธารณสุข
2. การแพทย์พื้นบ้านหรือการแพทย์แผนไทย

ระบบการสื่อสารและการคมนาคม

1. ความสนใจข่าวสารบ้านเมืองของชาวบ้าน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของชาวบ้าน
3. การเดินทางของชาวบ้าน
4. การติดต่อสื่อสารกับคนแปลกหน้า และการพบเห็นคนแปลกหน้าของชาวบ้าน
5. การไปรษณีย์ของตำบล

ระบบศิลปะ

1. งานหัตถกรรม
2. ศิลปะที่แฝงมากับพิธีกรรม

ระบบการนันทนาการ

1. งานแสดงสัญจร และงานรื่นเริงประจำปี
2. การนันทนาการภายนอกเคหะสถาน
3. การสังสรรค์